

I manns minne

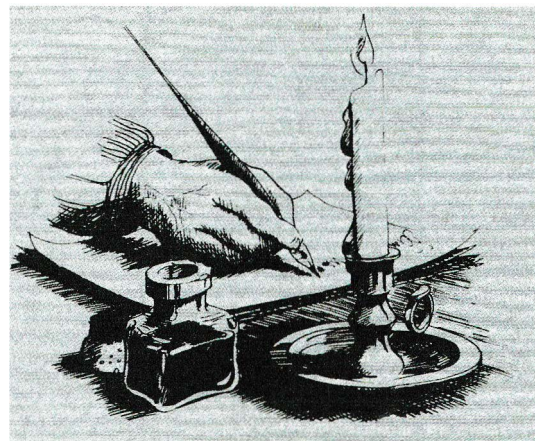
Tenor Bondekvinnelag har intervjuet noen av sine eldre medlemmer. Disse er Hilda Garseg f. 1904, Inger Ultvedt f. 1906, Torbjørg Skogdalen f. 1908, Edith Strand f. 1909, Solveig Gislingsrud f. 1909, Hedvig Svoor f. 1909, Ruth Moen f. 1914, Randi Nordby f. 1914. Inger Dramstad, Hilda Brandsrud, og Hanna Fosser har også deltatt. Hovedansvaret har Jorun Garseg og Inger Lise Trømborg hatt. Inger Anne Garseg har skrevet oppgaven på maskin for oss.

Barndom

Boligforhold

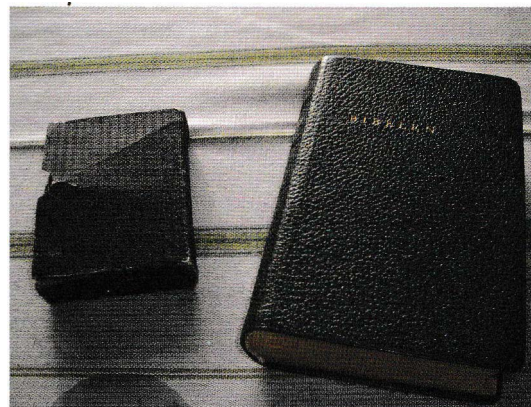
På gårdene var det en stor hovedbygning med kjøkken, kammers, mellomkammers, stue, storstue og storgang. Soverom var nede ved siden av gangen, og det var soverom i annen etasje. Storgang oppe med ett eller to rom på hver side.

På kjøkkenet var det som oftest blå maling, og det var stor dampette med vedkomfyr under. Vedkasse sto ved siden av, og separatoren sto oppe på denne. Spisskammers var på et rom i hjørne av kjøkkenet. Det var også pyntehåndklehylle og skufferekke. Skapsenger var det også plass til. På spiseplassen var det et stort bord med veggfast benk på innsiden og langkrakk på utsiden. På kortenden var det stol med armlener. Der brukte far sjøl å sitte. På veggene var det hylle med messingmorter og kobberoppheng. Gardinene var hvite med

heklede mellomverk og de hang på messingstenger. Hjemmelagd kaffekvern sto på benken, og gulvet var hvitskurt.

Parafinlampen hang i taket over bordet. Av møbler ellers var det bare det høyst nødvendige. I storstua sto som regel et rødt plysjmøblement som sjelden ble brukt, samt utskjærte hyller med kaffekanne, sukkersett og fløtemugge. I kammerset sto stort hjørneskap og sjeselong. Bibelen og salmeboka lå som regel fremme. Av andre bøker kan nevnes: huspostillen (andaktsbok) og Snorres kongesagaer, Sebastian Kneipp «Vannkur» (legebok).

Bibel og salmebok lå fremme.

På en litt mindre gård var det ofte to rom og kjøkken nede, og to soverom oppe, pluss tre alkover og kleskott. Kjøkkenet var stort med vev oppe, og moren sjøl vevde alt som skulle til. Rokken sto også fremme og ble flittig brukt.

Kjøkkenet var blåmalt, og der sto det langbenk og stort bord. Mangle-treet hang fremme, og det var hyller med krydderopsats, mjølkar og saltkar. Kobberøse, hullsleiv og kobber-skjold hang på veggen. Det var en stor, svart komfyr til å koke på. Store trau stod fremme, og i en krok sto vannsåen. I taket hang ei stor kuppelparaffinlampe.

I kammerset var det fastmonterte etasjesenger, hjemmevevde gardiner, samt bord og stoler. Det var vanlig med en stor svart etasjeovn.

I stua var det en plysjsalong, spisebord med seks stoler, en høy buffé, og bilde med utskårede rammer av beste-foreldrene. Som pyntegjenstander stod det fremme noen bryllupspre-sanger. Ungene fikk aldri være i stua.

På soverommet til foreldrene var det dobbeltseng, vaskeservant med mugge og fat, og potta stod under senga. Ungene badet i avskjæring på kjøkkengulvet, som regel to og to om gangen, alle i samme vann. Det ble ikke badet ofte, for det ble et stort slit ved siden av det andre arbeidet, bære vann ut og inn. Ellers var det vanlig kroppsvask i vaskefatet.

Fjøset og stallen lå som regel i hver sin ende av låven. I fjøset stod kyrne tett med en smal gang mellom. Det var treinnredning.

Mokka ble kastet ut gjennom en glugge i veggen. Inne i fjøset var det

håndpumpe til vannet. (Først ble det innlagt vann i fjøset, senere i hovedbygningen.)

Melkebua stod på utsiden av fjøset, og is til melkekjøling måtte hentes fra isbinge eller ishus. Isen måtte skjæres om vinteren og legges ned med sagflis. Det holdt seg hele sommeren. Nederst ved stallveggen stod en 4–6 seters utedo.

Kosthold

Det var vanlig med fire måltider om dagen; Frokost kl. 07.30, middag kl. 11.00–11.30, eftasverd kl. 15.30, og kvelds kl. 19.00. Om morgenen spiste man hjembakt brød, innkok (prim), hvitost, sirup og smør, og drakk melk, kaffe, tynn velling av skremjøl (havremjøl) og vann. Vellinga var det nysilt melk på.

Til middag: Salt flesk og kjøtt, noe innmat, erter og poteter. Det ble også servert sild, kanskje til og med noe sjølfiska fra Glomma.

Til dessert var det rødgrøt, søtsuppe og klotmjølk. Til eftasverd spiste man som regel det samme som til morgenen.

Til kvelds: skremjølsgrøt og flatbrødsoll med søt eller sur mjølk.

Til søndag og andre høytider var det egg, syltetøy, hjemmelaget spekepølse og litt skinke (om sommeren). Kjøttkaker og koteletter var gjestebudsmat. Grønnsakene var kål, kålrot og poteter.

Senere begynte man også å dyrke andre grønnsaker som gulrøtter, snittebønner og purre.

De nye matvarene som kom til var ansjos, margarin, ost og sirup.

Appelsiner ble kun kjøpt til jul.

Helsetilstanden

Når man var forkjølet ble det lagt ullklut med terpentin og olje på brystet. Man brukte også ullstrømpe rundt halsen og under den skulle det være en våt klut – da virket det bedre. Varm solbærtoddy og varm melk med honning hjalp godt. Noen brukte smeltet smør i øret mot øreverk.

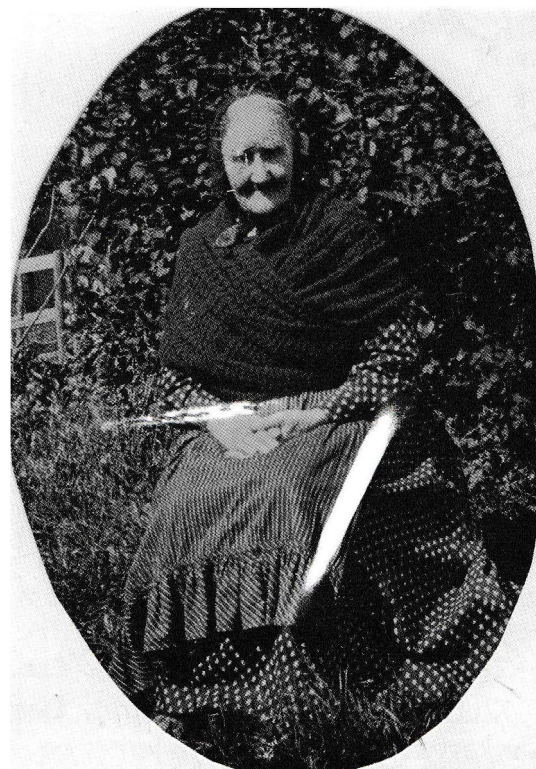
Mot magesyke ble det gitt sur blåbærsaft.

Det gikk rykter om en mann i nabolaget som hadde helbredende hender, og særlig hjalp han personer med astma. Trengtes det legehjelp måtte legen hentes eller pasienter måtte reise til ham. Medisinene var alltid forferdelig vonde.

Legen ble bare kontaktet ved alvorlige sykdommer som gulsott, rosen og blindtarmbetennelse (hvis blindtarmen sprakk ble det gitt opium hver annen time).

Ved et uhell en gang var det en som falt og slo haka i en bøttekant, slik at det ble et stort åpent sår. For å holde såret sammen ble det bundet et stort håndkle rundt hodet. Så måtte de reise med toget ca. 1 mil. (Først måtte de gå 1 km til stasjonen.) Da de så omsider kom til legen ble såret sydd. Bedøvelse var det ikke den gangen.

Det var ikke vanlig at jentene fikk greie på menstruasjonen før de fikk det selv. Det eneste var det som noe eldre venninner kunne fortelle om. Ved kompliserte fødsler måtte en hente legen. Som regel gikk det greit, og den fjerde dagen var det vanlig at mora stelte ungen sin. Folk kom med «fønnekørja» på barselvisitt. En eldre kvinnelig slektning kom gjerne og hjalp til når det ble tilvekst i familien.

Oldemor i søndagsklær.

Klær

I slutten av november hvert år kom det syhjelp til gården. Det vanlige var at alle fikk nye klær til jul. Syhjelpa bodde på stedet ca. 1 uke. De gamle konene i grenda strikka strømper, sokker og votter. Det nye juleantrekket var penklær hele året. Det var veldig nøye at penklærne ble tatt vare på. Når ungene kom fra skolen måtte de skifte med en gang de kom hjem. Det var penklær, skoleklær og hverdagsklær. Til mannfolka ble det kjøpt islendere til hverdagsbruk.

Av vekegarn ble det strikket og heklet bind som ble festet med hempo og band rundt livet. Klesdrakten var om sommeren av bomullsstoffer, serker og bukser med blonde eller broderi. En hadde underliv med

knapper til strikken som vi knappet på strømpene. Om vinteren var det verken skjoler, hjemmestrikkede strømper og halv ull underbenklær. Bygdeskomakeren sydde lærstøvler, men omsider fikk man beksømsstøvler. Mannfolka brukte vadmelklær til hverdags. Undertøyet var av hjemmevevd bomullstøy.

Babytøy og barnetøy

Skjorte med krage (engelsk broderi på armer og krage) ble sydd av tynn staut. Utenpå var det en flanellstrøye (ferdigkjøpt stoff). Navlebind av tynn gass ble festet med band som ikke måtte knytes fordi det ikke skulle gnage ungen.

Klut av tynt bomullstoff (lerret). Det var kastet over med rødt til jenter og blått til gutter. Bleia var et firkantet flanellstykke som ble tullet rundt. Den bleia var hvit, utenpå var det ei grå flanellsbleie som ble brettet på samme måten. Ytterst var det ei list ca. 15 cm brei. Beina lå rette og lista ble surret rundt og bundet fast under armene. Om vinteren lå det en ullklut mellom bleiene, for eksempel laget av gamle kvinneulltrøyer. Ytterst var det

Babyskjorte i tynt stoff

Barneklær. Slik var småjentene kledd den gang Også når de lekte i sandhaugen!

alltid et teppe. Denne klesdrakta hadde de minste sommer som vinter. Den innerste kluten ble skiftet helt ren 2–3 ganger om dagen.

De minste barna brukte kjoler, jenter som gutter, og ferdigkjøpte barne-støvler. Litt større gutter brukte kittel og knebukser. Det var litt forskjell på klesdrakta til skoleelevene. Det var vanlig at jentene hadde skoleforkle. Guttene hadde skjortebluse og bukse, og ikke alle var like pene og hele, men folk var flinke til å bøte og stoppe.

Når ungene fikk noen nye klær måtte de takke pent i handa, og mora ba dem slite de med helsa.

Familiesamvær

Besteforeldre, mor, far og barna bodde hjemme. Innejenta bodde inne, gårdsgutten bodde i bryggerhuset.

Foreldrene var sammen om å ha ansvar for barna, men det sto nok

mest respekt av faren. Ofte var man på sammenkomster hos nære slektninger og lærte mange sanger og leiker.

Barna deltok i arbeidet ute og inne sammen med de voksne fra de var 7–8 år, og de lærte av det. Som belønning fikk de et sukkertøy, et amerikansk eple, eller de fikk fri til å leke. 17. mai var arbeidsdag, og en måtte skynde seg om morgenen slik at en ble ferdig til 17. mai-toget gikk.

Juleselskap

Det var familieselskap i jula. Da kjørte man med hest og breislede til hverandre. Det var ikke alltid alle fikk plass i sleden, så da løp noen ved siden av. Hadde en sittet en stund rolig var det godt å få litt varme i beina også. Man brukte varme mursteiner som var pakket inn i avispapir i bunnen på sleden, og de pakket seg inn i en mengde gammelt tøy, og la skinnfellen over beina. Det ble gjort plass til hestene i stallen.

Først var det julesanger og gang rundt treet. Juletreet stod midt på golvet i storstua. De fleste voksne satt i kammerset, mens ungene lekte og hadde det moro. Det ble servert varm sjokolade, kaker og annet godt. Noe av leikinga kunne være å gå på hendene opp trappa til annen etasje. Der oppe stod det noen store kister det var moro å putte jentene oppi. Dette var jentenes store skrekk. Til slutt gikk *alle sammen* i et langt tog gjennom alle stuene.

St. Hans-feiring foregikk ved Glomma. Ved mange av gårdene kunne en ikke tenke seg denne feiringen uten at en var ved elva. Det ble piska eggedosis i ei mjølkebøtte og

Rokken ble flittig brukt. En trengte mye garn til sokker og votter! Rokk fra ca. 1880, senere blåmalt.

servert i glass. De voksne tok gjerne en skvett cognac i glasset sitt. Ungene sprang og leika nede ved elva og musikk kunne det også være. Alle måtte en tur med robåten, som var pyntet med lauv. Det var pyntet med lauv både ute og inne (til og med på utedo). En skulle også plukke alle villblomstene og pynte inne med dem om kvelden.

På et småbruk ble det jo litt annerledes. Her var det far, mor og ungene som gjorde alt arbeid, så en behøvde ikke å følge klokka så nøye hvis det var noe arbeid de gjerne ville bli ferdig med. Naboene besøkte hverandre mer da. Mora kunne ta med seg strikketøy eller annet håndarbeid og gå bort en hverdag. Omgangskretsen var mer fri. Om søndagen var det ikke sjelden at det kom 11–12 stk. uten at de var bedt, især om sommeren. Da ble det servert det man hadde, og om bare gjestene fikk en kaffekopp så var det

ikke så nøye. De voksne kunne bli med ungene og leke. Siste par ut var meget vanlig.

Noen bøker som ofte ble brukt til høytlesning i hjemmene var «Anne fra Birkeli», «Anne som frøken», «Annes drømmehjem», Dikkens barnebøker.

Arbeidslivet i hjemmet

På gårdene foregikk arbeidet hjemme. Først om morgenen var det å gå i fjøs og stall, føre og melke. Så var det morgenmat. Etterpå var det diverse arbeid ute på jordene og reparasjoner. Det ble smidd og skodd hester. Dra slipesteinen, slipe ljà og øks hørte med. Selepinnene ble laget hjemme, og seletøyet måtte smøres og holdes i orden. Kjerrehjulene skulle trutnes og ble kjørt i brønnen. *Alt* skulle være i orden til onnene. Det var hestene som bestemte dagsrytmen. Når mann og hester hvilte middag måtte husmor og jenter vaske opp, føre høner, griser og kalver. De måtte også ordne med småbarna. Kanskje kunne det bli 10 minutters pause også.

Våronn

Det første man gjorde om våren var møkkakjøringa. Det skulle helst gjøres før snøen gikk, så en kunne bruke møkkahjelm. Ungene kjørte ofte mellom han som lessa på og han som lessa av. En liten hendelse: En av ungene som kjørte mellom tok med seg en papirpose med kyss fra tjene-
stejenta til han som lessa av.

Pløyinga foregikk om høsten, så om våren var det å gå 10–12 timer etter harva i flere dager. Såinga var en høytidelig handling. Den som sådde skulle gå uten hodeplagg, og det var

ikke alle som kunne utføre det arbeidet.

Slåttonn

Høyet ble slått med ljà i lange rekker (skårer). Det ble «venda» etter et par dagers tørk. Da gikk en etter hverandre med river og tok hver sin skåre. Etter noen timers tørk ble høyet raket sammen i langmuer, og så ble det såta. Var det fin tørk noen dager kunne en kanskje kaste ut såtene så høyet ble ordentlig tørt før en kjørte det inn. En skulle aldri kjøre inn ungt høy, det måtte minst være ei uke siden det var slått. I høyberginga var ungene med i mellomkjøringa, og de var med og tråkka høy.

Ved såting sa en ofte til jentene at de måtte lage pene såter, slik som såta blei, slik blei «kællen» seendes ut.

Skuronn

Når en skar åkeren blei det brukt meiemaskin. Man satte ei grind på kniven på slåmaskinen. En kjørte

Separatoren var en nyttig innretning

hestene, en satt og la av. Det tyngste arbeide var å ta opp, særlig når det var rug. Den var så lang og tung. I bakkene «meia» en med ljå og der var det enda tyngre å ta opp. Jordet ble delt inn i «skifter» og ungene arbeidet som oftest to og to sammen. De kappes om å bli ferdige med bindinga til maskinen kom rundt på nytt. Når de var ferdige med jordet ble banda «rauka», dvs. satt fire band sammen til rauk. Senere ble banda hengt opp på «staur» (sneis/kællær). Det var en staur som det var slått flere spiker i. Kornet ble også hersja.

Innhøsting og tresking av kornet var ikke så lett. Når kornet skulle kjøres inn og lesses av måtte en først legge stør. En begynte fremst i løa og la kornet med toppen opp, slik fortsatte de til de kom inn til veggen. Da skulle det legges flo, og man begynte innerst og la kornet med toppen ned slik at det ble topp mot topp. Det var da lett å ta igjen når en skulle til med treskingen. En mann la kornet i maskinen, en la på brettet til ham, og så måtte en rake av halmen. Det var som regel en kvinne som gjorde dette. Hun måtte være varsom på hånden så det ikke fulgte med for mye korn.

Så var det to menn til å riste halmen. Den siste løfta det opp på gjellen, der det var en mann til å ta imot. Til å dra risperen var det noe som man kalte kjørehjul. Det var av tre og måtte kjøres med hest. Den jobben fikk som regel ungene. Det var en trist jobb å bare gå og gå rundt. Det var jo tak over så det gjorde ingenting om det regnet. Dette hjulet var bak låven. Det var hull i veggen hos ham som sto

Slipestein var en nødvendighet.

og la i, så han kunne gjøre tegn til den ute når han skulle stoppe.

Det ble lagt frem en del av kornet på låvegulvet inn til risperen. Dette kaltes et skei. Den som kjørte gikk stadig og tittet opp om det snart skulle være slutt på skeiet. En ble jo trett av all denne marsjen.

Å ta opp turnips var også et tungt arbeide. Da var det som oftest veldig kaldt og turnipsen var lang, og satt fast. Ungene frøs og dro alt de orket.

Juleforberedelser

Til jul skulle det være rent og fint overalt. Det skulle byttes halm i sengene og legges på rene sengeklær. Madrassene var sydd av striesekker med åpning til å ta ut og inn halmen. Det hendte nok det kom lopper i den, men det var bare å kneppe dem med tommeltottneglen.

Klesvasken foregikk i bryggerhuset. Tøyet ble lagt i vann i flere avskjæringer. Man hadde jo bare «himkøkt» såpe som var kokt av overflødig fett fra hus-

holdning og slakt med kautisk soda, og lavendeldråper for lukta skyld. Man skrubbet klea på vaskebrett og kokte dem i bryggepanna.

Så skulle de skylles. Enkelte steder reiste de ned til elva. Det var gjerne ei råk der hvor de hadde skåret is til isbingen. Da var det bare å ligge på huk og skylle der. Det hendte nok klea var stivfrosne når de skulle henges opp til tørk.

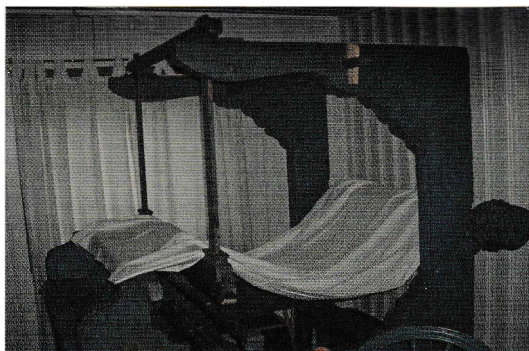
Alt skulle være strøket og rullet fint til jul. Man hadde boltejern å stryke med, og stor steinrulle oppe på gangen. De rullet laken og duker på runde trestokker og rulla ble dratt «att og fram». To stykker måtte gjøre dette. Det var om å gjøre at dukene ble blanke og fine.

Også hele huset skulle rengjøres til jul, vegger og tak ble vasket med himkokt såpe. Asken skulle tas ut og ovnene pusses. Kobberet og sølvet skulle også pusses.

Så var det kakebaking da, og det måtte være minst 8–10 forskjellige sorter. Gorojernet hadde lange stenger. Det ble lagt over et brannjern borti bryggerhuset. Ungene fikk smake på det som ble skåret av på sidene.

Fattigmann ble det laget en hel bråte av, et helt 50-liters melkespann, men så skulle de jo vare hele året ut også. Andre kaker som ble bakt til jul var sandkaker, sirupsnipper, smultringer, rosettbakkels og berlinerkranser.

Brød ble også bakt før jul, deigen var i en stor kakenu som mannfolka bar mellom seg, for den var tung. Brødene ble først grisla, de ble lagt på ei lang fjøl og holdt inn i ovnen igjen. Etterpå ble de ferdigstekt i bakerovnen.

Vev fra ca. 1880 som har vært flittig i bruk.

Ei bakstekjerring kom og bakte flatbrød. Hun reiste rundt til gårdene og var en person som det måtte «høgtes» med. Hun måtte hentes og kjøres. Veden hun skulle bruke måtte være ekstra fin. Det ble bakt så mye at det ble store «ruer» som ble lagt på staburet.

Andre ting som ble laget hjemme – og da som regel også til jul – var sukkerbiter. Man kokte sukker og litt vann. Når dette stivnet brukte en sukkersaks og klippet dem fra hverandre. Kaffen ble kjøpt rå og brent.

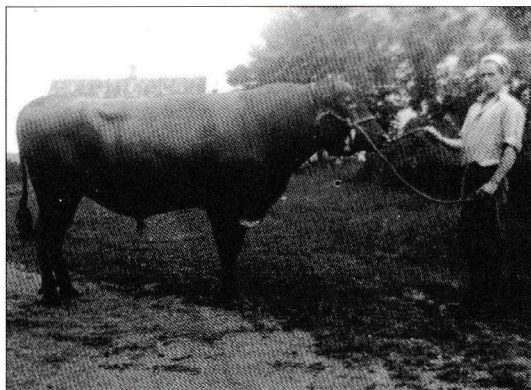
Slakting

For det meste ble det slaktet bare en gang i året, og det var til jul. Saltbaljer ble rengjorte med einerlåg eller kokende sodavann. Siden ble de vasket i varmt vann. Hermetikkbokser ble skurt, senere ble det også glass som man hermetiserte i.

Som regel slaktet man to griser (eller ei stor purke), ei ku og en kalv. Det var viktig at dyret ble pent slaktet. Slaktemaske ble ofte brukt. Skoldevannet til grisen ble varmet i bryggepanna. Når en rørte i blodet

brukte en ei tvare, så ikke blodet skulle levre seg. Blodet ble saltet og satt i ei balje med is. Når en var ferdig med dyret, måtte en plukke fett av vomma og tarmene, det kalles plukk-fett. Plukkfettet ble skåret opp og vannet ekstra godt, siden ble det kokt smult av. Isteret brukte en til klubb. Av grisemage fikk en rulleskinn, for alt skulle brukes. Tarmene ble tømt og straks rengjort, man brukte snø, salt, kalk eller sagflis. Slimhinnen ble fjernet. Så la en tarmene i saltvann som en skiftet ofte. Tarmene ble blåst opp og hengt til tørk (hvis de skulle oppbevares lenge). Innmaten og hodet ble lagt i vann og brukt til lungemos og andre «skrellinger». Kjøtt og flesk ble malt 8–10 ganger på kjøttkvern til kjøttkaker og pølser. Til pølsene brukte de pølsehorn.

Før kjøttkvernen ble oppfunnet, ble det brukt hakkebrett og hakkekniver til å lage kjøttdeig av. Til slutt kokte man kraft av alt rasket, bein og slintrer m.m. Kraften ble kokt natten over eller i det minste 8 timer. Så ble det man hadde brunet hermetisert og laget ferdig. Før glassene kom, brukte de

En slik premieokse var ikke allemannseie, men en okse var ihvertfall å finne i nabolaget

bokser som ble loddet igjen. Det meste av slaktet ble lagt i saltbaljene.

Krisetider

Både under og etter den første verdenskrigen var det krisetid. Det var rasjonering, lite og vondt smør, men på en gård var det jo korn til mel, poteter til mat og potetmel. Det var også dyr som ble slaktet.

Det var snaut med parafin og bensin. Bilene hadde en slags dyne på taket som det var gass i, og ettersom den ble tom, blafret dyna opp og ned. Spritsmugling hørte også med i krisetiden.

Det er ofte blitt snakket om de harde 30-åra, og det bærer navnet sitt med rette, for den gang var det vanskelig for mange. Det var ikke langt mellom averterte tvangsauksjoner i avisene. Dette gjaldt mest småbruk, men det kunne også være større gårder som hadde det vanskelig. Det hendte nok at lensmannen og hans medhjelper kom for å pante. Enkelte steder ble det tatt pant i besetningen, men det kunne også være hester og innbo som måtte pantsettes. Som regel greide de fleste å få gjort opp for seg, for de fikk jo en tidsfrist før betalingen måtte finne sted. For småbrukerne måtte banken gi etter, så de fikk ofte kjøpt igjen gårdene sine til en billigere pris. Men gårdbrukerne hadde jo gårdens produkter å leve av, verre var det for de som satt på «strandstein», som vi kalte det. Det vil si de som skulle kjøpe det som skulle brukes.

Store kraftige karer gikk arbeidsløse. Da var det ikke annet å gjøre enn å ty til «fattigkassa» som det het den

gang. Familien kunne få temoninger uka i matlapp. Selv om fem kroner var verdt mye, ble det smått stillallikevel. Mange sultet heller litt enn å gå til det skritt å få hjelp – for de fleste satte sin ære i det å greie seg selv.

Det ble satt i gang nødsarbeide slik som veiarbeider og pukking av stein. Man hadde jo bare spader og trillebår, så det skulle mange til når man skulle forberede veier. Kommunen måtte jo gjøre det de kunne for å skaffe arbeid. Gårdsguttene var på gårdene om vinteren for mat og litt lommepenger.

Barnearbeid

På gårdene var en helt avhengig av at ungene hjalp til. Noen form for lønn var det ikke, men det hendte at en gikk på «landtur». Da smurte de med seg mat og gikk tur i skauen, og satt der og kosa seg litt i sola.

Ellers måtte ungene være med på bærturer. Det var som oftest blåbær og tyttebær som ble plukket. Ungene så på dette som en hyggelig avveksling. Hadde de vært riktig flinke, kunne de ta seg en tur ned til Glomma for å bade.

Det var barneforening for jentene. Der broderte de og hadde basarer hvor inntekten gikk til misjonen. Møtene hadde de hos hverandre. De som var med var i alderen 8–16 år.

Sangleiker og andre leiker

De vanligste sangleiker og andre leiker var: «Bro, bro, brille», «Slå på ring», «Råttent egg», kjiippe med kuler (fem kuler), klinkekuler, ball mot veggen, leike sisten, hauk og due, vippe pinne, slå på munk, slå ball, kappe land, kaste på stikka, mitt duehus jeg lukker

opp, Astri mi Astri, E heite Håvard Hedde og er så gild en kar.

Regler

1. Elle melle deg fortelle, skipet går, ut på hår. Rygg i rand, to i spann, snipp, snapp, snute, du er ute!
2. Akka, bakka, bunka, rakka. Etna, matla, sjong, dong, filli, fong, issa, bissa, topp.
3. I de doddi, mi. Efalere, madisere, kribbo, krabbo, kattelabbo. Illiom, biliom boy, skip o'hoi.
4. Esika, desika, luntan, tuntan, timer- valsen, tiljantarsen. Illiom, billion boy, skip o'hoi.
5. Akkaribakka, tikkarifår. Rumba som kalles rissemakkatikkorero.

Skolegang

Skoleveien var som regel lang. Det var aldri noen form for skyss. Man gikk på skolen annenhver dag – 6 timer om dagen. Det var vanlig at første, andre og tredje klasse gikk sammen, og fjerde, femte, sjette og sjuende. Undervisningen var god. Lærerne var nøye, og elevene måtte pugge alle leksene.

Straff var å sitte igjen (ved uro) eller å stå i skammekroken, eller å komme på gangen. Det var stor skam å få straff på skolen. Belønning kunne være glansbilder i bøkene eller gode karakterer.

På skolen ble det feiret 17. mai og juletefester. Lærerne leste juleevangeliet, og så var det leik og gang rundt treet. I byen var det vanlig at klassen dro på turer. En skitur kunne elevene få være med på sammen med læreren.

Ungdom

Konfirmasjon

Man sluttet på skolen i 14-års-alderen, og da måtte man ut i arbeidslivet.

Jentene måtte sette opp håret, (det ble på mote å klippe håret, men det satte foreldrene seg som regel imot) og fikk lov til å gå i ungdomslaget. De fikk også lov til å gå på noen fester den vinteren. Klesdrakta til konfirmasjonen var nytt fra innerst til ytterst; sko, overhøringskjole og konfirmasjonskjole. Det var vanlig at en tok dette å bli voksen svært alvorlig. Alt skulle kunnes utenat, og en følte stor andektighet.

Søndag etter var det altergang, og den deltok de fleste i. Noen følte nok at dette var noe de måtte gjøre.

Konfirmasjonsgavene til jentene var som regel sølvfingerbøl, et smykke (klokke med kjede, emaljenål, eller sølje) og så en salmebok med navn fra mor og far. Guttene fikk mansjettknapper, lommeur og salmebok.

Planer

På de gårdene hvor de hadde råd fikk noen av ungene gå på middelskolen. Da var det vanlig at elevene sluttet barneskolen i femte klasse og gikk over til middelskolen, som varte i 3 år. Den eldste av guttene i barneflokken gikk vanligvis på landbruksskole.

Ungdommene hadde mange ønsker om yrker, men de fleste yrker ble sett på som unyttige, (f.eks. frisørdame) så det ble vel helst med drømmene.

Det var vanlig at jentene lærte å bruke symaskinen og sydde klær til seg selv og søstrene. Kanskje kunne en sy litt for andre også og tjene litt

penger. Lønnen for arbeidet som jentene gjorde hjemme var at de fikk 12 av hver ting til utstyr når de giftet seg (ofte 2 kyr også).

Samliv og normer

Ungdomslaget hadde møter ca. hver 14. dag om vinteren, og en to-tre fester i året. Festsalen ble pyntet med kreppapir, forskjellig til de ulike høytidene. Festkomiteen skulle åpne dansen og lede polenesen. Der det ikke var festlokale brukte de skolen. Jentene tok med mat, de tok gjerne det bryet fordi det var ikke så lett å skaffe 1 krone som det ellers kostet.

På de vanlige møtene hadde ungdommen leikarringkurs som ble ledet av Syversen Rognerud. Han bodde hos alle etter tur. Syversen Rognerud var en ekstra koselig mann som de unge fikk god kontakt med. Han var ikke slik som andre voksne.

Etter festene ble det diskutert hvem som hadde fulgt hjem hvem. En snakket også ofte om romanser og føljetonger i ukebladet Allers. Det meste om kjønnsniv lærte de av tjenestejenta eller budeia. Det var vanlig samtaleemne mens de melket. Budeia sang ofte sørgelige kjærlighetsviser så gråten kom.

Det var alltid guttene som tok initiativet både når det gjaldt dans og andre ting.

Når jentene ble fulgt hjem av en gutt var det vanlig at de sto og pratet ved stortrappa, og guttene klemte litt. Enkelte steder passet fedrene ekstra godt på døtrene sine, og noen ganger hoppet jenta ut gjennom vinduet for å komme på fest. Ble jenta etterpå fulgt hjem av en gutt, måtte han akte

seg så ikke faren fikk øye på ham, ellers ble han kjeppjagd.

Det hendte noen ganger at paret tok en tur inn i løa. Det var ikke vanlig at jentene var jomfruer når de giftet seg. Ble jenta på vei uten å ha fast følge, var det en stor skam, og det var nok mange jenter som måtte gi fra seg ungen sin eller reise til byen og foreta en illegal abort.

Forholdet mellom kjønnene var hemmelighetsstemplet.

Politiske spørsmål ble ikke diskutert, men en snakket mye om religion. Det var mange vekkesmøter, og noen ble omvendt.

Alkohol og tobakk

Det var ingen jenter som røykte, og veldig sjelden at de tok en dram. Det var nokså vanlig at gutter i 20-års-alderen hadde med seg ei flaske i lomma når de gikk på fest. Da prøvde de nok å by jentene en slurk. Det var få som drakk seg fulle, men noen kom nok for å holde leven, ødelegge og slåss når det var fest.

Festkomiteen hadde ofte ei flaske ute i skapet som de koste seg med.

Enkelte steder var det forbudt å spille med kort. Kortleiken var rene «styggdommen».

Håndarbeid var forbudt på helligdager. På søndagen skulle det være helgero.

Ofte var det et skille mellom ungdommene grunnet økonomiske forskjeller. Det kunne være stor forskjell på måten å være på. Det var en del «snobb». Disse hadde vanligvis bedre skolegang og mye lettere for å uttrykke seg.

Hesten, datidens traktor og bil.

Noen bondekoner forteller

Jeg fikk gå på husmorskole, så det var naturlig for meg å få huspost. Det gikk bra. Jeg fikk 10 kroner mer enn avtalen var fra første måned. Jeg bakte brød og kaker, og lagde mat. Det var seks i kosten. Jeg ordnet med slakt og dyrket grønnsaker. Av råfløte kjernet jeg smør. Alt var jeg vant med hjemmefra. Husmora var 75 år og det var et stort hus. Jeg vasket også klær, bøta og holdt tøyet i stand.

Som husmor (bondekone) begynte dagen kl. 6 med melking, etterpå var det hus- og barnestell. Da jeg skulle ha mitt første barn lurte jeg fælt på hvordan jeg skulle klare denne ekstra jobben inniblant det andre. Alt tøyet ble sydd og laget til hjemme, lite ferdigkjøpt var det å få tak i, og man tenkte ikke på papirbleier. Fødslene foregikk i hjemmene, og når folk i grenda så en som kjørte veldig fort med hest og kjerre, så var det jordmorskys. Alle ungene i grenda trodde at ungen lå i jordmorkofferten, den hadde lagom størrelse. Etter hvert ble det mer alminnelig å være på sykehuset i den anledning.

Som husmor på en litt større gård ble det jo mye matlaging. Vi hadde hushjelp, tre gårdsgutter og sveiser. Hvis sveiseren var gift holdt han seg kosten selv. Hadde vi håndverkere så skulle også de ha kosten. Guttene hadde rom i bryggerhuset som vi hadde rengjøring i. Vi brukte bare kjøkkenet og dagligrommet, man måtte ikke ha mer rengjøring enn nødvendig. Stuene ble brukt til gjester og selskap, til jul og ved andre høytider. Om kveldene kunne vi sitte med litt håndarbeid. Vi hadde jo ikke tv som underholdning, men krystallapparatet var kommet, så vi lå gjerne på senga og lyttet i høreapparatet til vi sovnet.

Ellers kunne mannfolkene sitte og spille litt kort, et uskyldig spill som sprøyte eller spardame. Man arbeidet aldri på søndager. Vi var ikke så mye borte for da måtte vi kjøre hest, sykle eller gå. Men det hendte jo at vi tok en tur med hesten og dokkartene, eller lett kjøretøy som lignet på en sulky. Vi kunne gå lange turer, men da gikk vi helst i skogen. Når vi fikk bilen ble det annerledes. Da ble det mer til at vi reiste bort til slekt og venner.

Mens jentene var hjemme og hjalp til på gården, hadde de alltid utstyret i tankene sine. Så noe ble lagt i kista etter hvert. Det ble kanskje satt opp vev til en duk en vinter, og til lerret, håndklær eller dynetrekk en annen vinter.

Mor var i byen på Jula veveri og kjøpte vrakgarn. Da var det å komponere og tegne med farger for å få til penest mulig mønster, og så rafte og renne og sette opp veven. Det ble gjerne vevd rutete til kjoler og forklær, randete til skjorter og busseruller, og

Brudepar fra 1908. Anna f. Johansen og Thorvald Næringsrud.

noe med vend på til underbukser. Så ble det sydd, strikket strømper osv.

Alle de fine gamle broderiene som vi har gjemt noe av ble nok gjort mest om kvelden, for det var ikke regnet for arbeid. Alt var solide saker som varte i generasjoner. Det var godt å ha og slite på dette i krigsårene. Tenk bare på sengetøy og håndklær.

Håndredskapen var som i dag. Skurebørsten ble flittig brukt på gulv, kjøkkenbenk, bord og stoler, melkebu og kjeller. Vaskestamp, vaskebrett, bryggepanne, flatbrødhylle, kjevle, strykejern, rulle, kjøttkvern, alt ble brukt med håndkraft. Vedkomfy, svarte gryter, panner og kniver måtte pusses.

Mange hadde iskasse i gangen. Den var kledd inni med sink eller blikk. Det

var hull i bunnen, så la vi is inni og maten holdt seg kald.

Kornet ble malt på mølla, men vi lagde potetmel selv. Da lånte vi ei kvern, potetene ble finmalt, også ble det vasket gjennom glistent stoff. Det ble vasket flere ganger, og så skavet vi av det brune oppå toppen. Slik gjorde vi flere ganger, så det ble fint og hvitt. Potetmelet sank til bunns og vi tømte vekk vannet. Ble det klumper, knuste vi og siktet det.

Kokeplata kom først av de elektriske innredningene, komfyren kom omkring 1930, men da var det ikke mange som hadde noe å kjøpe for. Innlagt vann ble det de første steder mellom 1920 og 1930. Hjemme fikk vi pumpe i 1924. Kjøleskap fikk jeg i 1948. Støvsuger i 1955. Det kjøleskapet jeg fikk var av det første som kom til Mysen etter krigen. Elektrisk symaskin kjøpte mor i 1940. Den ble god å ha, for etter krigen ble det lenge å vente. Min søster fikk ikke kjøpt før i 1955.

Da 2. verdenskrig kom hadde vi soldatbefal på gården. De var fra tirsdag til lørdag. Det var kamper ved Fossum bru, og der falt det mange. Befalet satt inne i stuene og brukte to telefoner. De røkte så det sto som en tåke. Det ble ikke bombet langt i fra oss, og det begynte å brenne på et annet sted like i nærheten. Lørdag reiste befalet til Sverige og sa til oss at vi måtte evakuere gården. Vi hadde fjøset fullt av kuer så vi måtte pent være hjemme. Mannen min måtte hjelpe soldatene med å evakuere, og han kom ikke hjem før dagen etter at tyskerne kom. Da skjøt de sønnen på nabogården. Han hadde kjempet ved Fossum bru og hadde militærklær på seg. Gården

vår ligger midt mellom to festninger, Mysen og Trøgstad, og vi følte oss derfor utrygge, for det var skyting til stadighet. Jeg husker vi gjemte oss i kjelleren om natta. Jeg glemmer det aldri, for det var så uhyggelig når tyskerne skrek og marsjerte forbi.

Pensjonisttilværelse

Min morfar bodde hos oss da jeg var lita. Han var med og hjalp mor og tjenestejenta i fjøset med måking og føring helt opp til 70-års-alderen. Jeg husker at han slo veikanter, slipa ljå og kniver, «lova» votter, hogg baksteved, lagde sopelimer og fortalte fra gamle dager. Også hadde han brunt sukker i en skuff i «sekretæren».

Da far ble gammel bodde han hos oss (eller vi hos ham). Han hjalp til så lenge han klarte det. Nå er vi selv pensjonister og har bygd et hus et stykke fra gården. Men vi hjelper til når det er nødvendig, og barna kommer til oss eller vi til dem med spørsmål og andre ting.

Vi har bil, så vi kan komme og gå som vi vil. Bestefar og far kunne jo også i sin tid ta hest og vogn og reise når det passet dem.

Før var det ingen alderspensjon, bortsett fra at noen få statsansatte eller militære hadde pensjon. De mennene hadde alltid god tid og gikk ofte tur, svært korrekt antrukket med hatt og stokk. Disse var helt typisk «pensjonister». Folk flest forsøkte å bo og klare seg selv så lenge som mulig. Kanskje de kunne få penger til hus av fattigkasse, og noen skaffet seg arbeide borte (bakte flatbrød, vasket klær, hjalp til med slakt, tresking og annet forfallende arbeid på gårdene).

Fossum ble kalt for «fattiggården», så dit var det ingen som ville, men det var nok bra å være der. Alle som bodde der hjalp til så godt de kunne, både ute og inne. Bestyrerparet var fast ansatt, og meningen var nok at gårdsbruket skulle bære seg.

I dag kan alle klare seg selv økonomisk, og kan selv bestemme så lenge helsa holder.

Mor fortalte om en gammel kone som hver gang det var kveldsgrøt kom og ville dyppe skjea si i sirup og ha den i grøten. Mor lot henne gjøre det.

Historier og små episoder

I skogen hvor kyrne våre beitet er det et fjell like ved en bekk. Her er det stupbratt ned, ca 3–4 meter. En kveld kunne ikke sveiseren finne en kvige – den var ikke med de andre inn. Vi gikk manngard alle sammen, lokket og så til alle kanter. Så kom sveiseren til å tenke på dette stedet og løp dit. Og der lå kviga, den hadde falt ned og brukket ryggen. Mannfolka fikk fatt på hest og en slags slede som også kunne brukes om sommeren, og kjørte kua hjem. Den måtte jo slaktes med det samme.

En vinter flere år etterpå drev min mann og en gårdsgutt og kjørte tømmer i samme skogen. Gårdsgutten drev like ved dette fjellet og lesset. Det var hålke og glatt, og plutselig begynte hesten å skli mot bekken med lasset. Den stoppet ved ei lita gran som holdt litt igjen. Der ble hesten liggende. Han fikk spent hesten i fra og løp etter hjelp. De kom akkurat tilbake da grana gav etter og hesten falt ned på bekken. Der var det jo is, og det var med spenning og gru de tippet

Barnet ser opp på hunden og sier: «Kan du inte tala!» Trolig et svenskt motiv.

ned, men til stor overraskelse stod hesten på alle fire og uskadd, så det må nesten betegnes som hell i uhell.

Mitt barndomshjem var omkranset av skog på alle kanter. Far drev mye i skogen både sommer og vinter.

En dag mor var i butikken skulle vi barna lage mat til middag. Vi skulle steke flesk. Det var den gang svartovnen var i bruk. Over ovnen hang det noen klær til tørk slik det pleide å gjøre den gang. Vi tenkte ikke så langt som å ta dem vekk. Da vi skulle fyrte opp, fyrte vi opp hardt, og det tok varme i panna. Derpå slo flammene opp i tøyet og videre opp i damphetta. Det var treramme rundt den, og der begynte det også å brenne. Vi ble livredde og sprang til skogs etter far. Han var heldigvis ikke så langt unna, og han kom fort tilbake og fikk slokket varmen, men da hadde allerede flammene nådd taket, så det kunne fått store følger. Resultatet ble både reparasjon og rengjøring, så det gikk en tid før vi ble betrodd matlaging igjen.

Nå er både svartovnen og damphetta borte, så slikt skjer vel ikke igjen.

Da lillebror ble borte

Far drev i skogen som vanlig. Vi lekte ute på tunet. Plutselig oppdaget vi at vår bror på to år var blitt borte. Vi løp til skogen der far holdt på, men hadde ikke sett noe til ham. Mor, far og vi andre fløy i hver vår retning og ropte på ham, men han var ikke å finne noe sted. Vi ble veldig redde og undersøkte brønner og tippet i bekken. Da det hadde gått to timer uten resultat, var gleden stor da vår nabokone kom med ham i hånden. Hun skulle gå tur i skogen, og fikk høre noe sutring. Det var lillebror som lå og gråt på en tue. Så det vil jo helst gå bra.

Min gladeste dag

Som ung bondekone måtte jeg arbeide både ute og inne. Mange ganger var det vanskelig å få maten ferdig på en gammel vedkomfyr som røyk som en skorstein. Rå og dårlig ved var det også, og det var ofte vanskelig å få det til å brenne. Svett og sliten kom jeg inn fra onnearbeid om sommeren. Det største ønsket mitt var en elektrisk komfyr. Billig «spillstrøm» kunne en få for bare 15 kroner for hele sommeren. Men mannen min syntes det var bortkasta penger for vi hadde jo gratis ved. Da sa jeg at da ble det nok slutt med hjelpa ute, for jeg orket ikke dette slitet lenger. Han gav seg til slutt, for jeg kunne få kjøpt en brukt komfyr av merke BeHa. Den skulle kostet kr 55, men jeg fikk pruta den ned til kr 50. Det ble satt opp kontakt også, slik at jeg fikk brukt den med en gang. Mannen jeg kjøpte ovnen av fikk kaffe før han reiste.

Kjelene mine var sotete og fæle og jeg holdt på til langt på natt ute

i sandhaugen og skuret kjelene. Det gikk en vei utenfor kjøkkenvinduet, og etter at jeg var ferdig med skuringa måtte jeg gå utenfor vinduet og se hvor fint det lyste av lampen på komfyren. Jeg syntes ikke jeg hadde noe å gjøre mer etter denne dagen. For så glad har jeg nok aldri vært verken før eller siden, ja, ikke engang om jeg i dag hadde fått en flott bil til 200 000, så hadde jeg nok ikke blitt så glad. Dette var i 1932–37.

I 1930-åra var det vanskelig å skaffe seg noe nytt av klær, for penger var det smått med, og det som var av dem, gikk til redskap og det nødvendige på gården. Av søstrene mine i by'n (Oslo) pleide jeg å få noe avlagt tøy. Engang hadde søstrra mi kjøpt seg en skinnjakke, ny og moderne. Hun spurte meg om jeg ville ha den gamle lange skinnjakka hennes, og det sa jeg ja takk til. Men jeg måtte sy den om, og måtte derfor gå til skredderen med den. Skredderen sa det ville koste 5 kroner, men da jeg skulle hente jakka, forlangte han 6 kroner. Dette fordi han hadde både skiftet lommer og farget den. Så jakka var blitt som ny. Jeg følte meg virkelig fin og moderne. Nytt brunt skjørt og pen bluse hadde jeg til, men likevel manglet det noe syntes jeg. Jeg ønsket meg så veldig en ny lue. Det var nemlig moderne med alpelue, satt på snei med nål i. Jeg brukte å kjøre melka til Mysen, og i forretningen til Betty Sørensen hang det en slik lue som jeg ønsket meg. Men den kostet kr 2,40, og det syntes jeg ikke jeg hadde råd til. Men jeg sparte og sparte på hver 10-øring jeg hadde. Hver dag jeg kjørte melka måtte jeg bort til vinduet

og se om lua hang der enda.

Endelig hadde jeg penger nok, og heldigvis hang lua der fortsatt. Jeg kjøpte den, og da syntes jeg virkelig at jeg var fin.

En tid var jeg i Spydeberg Handelsforening. På den tida var det så dårlig med folk så de fleste handlet på lappen (fattiglappen). Det var bare storbøndene som hadde penger. Folk fikk 6–8 kroner hver uke å handle for. Pengene ble utdelt i forhold til størrelsen på familien. Det hendte at folk kom med bryllupspresanger og andre ting, og ville at vi skulle kjøpe disse så de fikk litt penger til mat. Ja, det var fattigdom. Folk ville ha arbeid, men det var ikke arbeid å få. Så det var elendighet. Siden begynte jeg i forretning i Askim. Der var det ikke slik nød, for folk kunne få arbeid på Askim Gummivarefabrikk.

Fra jeg var 11 år var jeg og hjalp ei dame som het Milla Ås. Hun hadde hvilested (et sted der hestene fikk hvile seg og spise høy som de hadde med til dem) som lå like ved Østbygda i Hærland. Hjemme var det mange unger, og jeg syntes det var godt å få være vekk fra ungemaset. Milla bodde like i nærheten av skolen også, og hun var lei av å bo alene, så hun var glad at jeg kunne være hos henne. Jeg måtte være med å hjelpe til med å stille ku, griser og høner. Om morgenen når de andre ungene gikk på skolen, så satt jeg mange ganger og melket kua. Men jeg skyndte meg å vaske meg og skifte, og fór i vei til skolen i full fart.

En dag jeg drev ute og raka opp høyet som hestene hadde søla, kom det en mann kjørende i karjol. Han

stanset og spurte om han kunne få litt vann til hesten sin. Jeg var ergerlig på at jeg som var bare jentungen skulle gå og bære vann for de voksne folka, så jeg sa: «Det står en bøtte der borte og brønn er det oppe ved veien, så da kan du ta så mye vann du vil». – «Du kjenner ikke meg du da?», sa han. – «Nei», sa jeg. – «Jo, jeg er presten i bygda, jeg», sa han. – «Ja, da får jeg gå etter vann til deg da», sa jeg, og gikk etter to bøtter vann, så han fikk vannet hesten sin. Det var presten Sørлие.

Jeg husker spesielt godt en julekveld som jeg var hos Milla. Hun torde jo ikke være alene. Det var så kaldt at «flisa spratt», og mye snø var det også. Da vi satt og spiste til kvelden sa Milla: «Samme hvem som kommer hit i kveld, så skal de få husrom». Ikke før hun hadde sagt det, banket det på døra. Og inn kom ei som ble kalt for Kjelsa. Hun var en av de mange omstreifere som gikk etter veien den gangen. De gikk fra hus til hus og tigde mat. Kjelsa fikk ligge der om natten, for Milla måtte jo holde ord. Dagen etter hadde vi et svare brev med å luften sengeklær og vaske. Hun kunne jo være lusete.

Han far eide ei stue som lå like i nærheten av hjemmet mitt. Der bodde ei gammel kone som het Maren Åsen. Hun hadde blitt lovet å få bo der så lenge hun levde og etterpå skulle stua rives. Der brukte ofte fanten å få ligge også. Etter at hun var død, fortsatte det å komme fant som la seg til der. Det var ikke råd å bli kvitt dem, og til slutt fant han far ut at nå skulle stua rives. Han solgte stua til Enga, og folkene der skulle sette

den opp igjen til bryggerhus. Da far sa til fanten at stua skulle rives ble de sinte og ville ikke høre på ham. Men de dro opp flere menn med hest og begynte rivingen. Det var helt fullt av fant der, og de ville ikke på noen måte forlate stua. Men da plankene begynte å falle i hodet på dem, var de nødt til å komme seg ut. Da var de så sinte at de knytta nevene mot han far, og sa at dette skulle hevnes. Han far torde ikke sove skikkelig på flere netter etterpå. Han var redd de skulle komme å tenne varme på husa.

I ei stue like nedenfor bodde ei gammel kone som ble kalt Maskin Maria. Vi ungene brukte å gå til henne med melk. Da hadde hun bestandig brunt sukker. Da hun kom med det brune sukkeret og skulle gi oss, var hun så svart på hendene sine at vi ikke orket å spise det. Det var bare ett rom i stua hennes. Senga sto i det ene

hjørnet, kjøkkenet hadde hun i det andre hjørnet, og vedakroken i det tredje. Hun bodde hjemme til hun ble så skrøpelig at hun ikke kunne greie seg sjøl. Da kom hun til Fossum. Før hun reiste trekka hun klokka si og sa: «Nå får du gå til jeg kommer igjen da klokka mi». Men hun kom aldri mer tilbake.

Det var en som ble kalt Gråberin som de skremte oss ungene med når vi var slemme. «Er dere ikke snille kommer Gråberin og tar dere og putter dere i sekken sin, og graver dere ned i skogen», sa de voksne til oss. Vi var så redde for Gråberin, så en gang vi ungene var hjemme alene stengte vi døra da vi så at det kom en borte i veien. Han sto ved vinduet og vifta til oss med kjeppen. «Dere er ikke noen snille unger som stenger døra for meg», sa han. Han skjønnte jo ikke hvor vettskremte vi var.

Tenor bygdekvinnelag har fått tildelt diplom og bok i forbindelse med minneoppgaven «I manns minne». De ble invitert til Hafslund hovedgård på te og snitter. I første rekke: Solveig Gislingrud, Edith Strand, Ruth Moen, Jorun Garseg, Torbjørg Skogdalen. Bak: Inger Lise Trømborg, Inger Dramstad, Hedvig Svoor.